

เทศน์เช้า วันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๔

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม การฟังธรรมเห็นใหม่ ต้องมีความสงบ ถ้าไม่มีความสงบมันจะฟังสิ่งใดกัน ถ้าฟังทางโลกเขาจะ ก็สภากาแฟ เขากินกาแฟไป เขาดื่มเหล้าไป เขาคูยกันไป เขาสนุกครึกครื้นนะ

แต่ถ้าฟังธรรมนะ ถ้าจิตมันสงบมันจะรับรู้ของมัน ถ้าจิตไม่สงบมันก็รับจากภายนอกไป จากภายนอกคือสัญญาอารมณ์ แต่ตัวจิตมันต้องสงบสังคของมัน เวลาฟังธรรมเราตั้งใจไว้ เวลาเราฟังเทศน์เราตั้งใจไว้ เสียงนั้นจะมาหาเราเอง เสียงนั้นไง แต่เวลาเราฟังเราจะพยายามรับรู้ให้หมด เราจะส่งจิตเราออกไป ถ้าส่งจิตออกไปมันก็เหมือนกัน ฉะนั้นฟังธรรมต้องมีความสงบ

เราก็ทำบุญกุศลกัน ถ้าเป็นพิธีกรรม เขามีพิธีกรรมกันมากมายมหาศาล เราไปทำบุญแล้วเรามีความชื่นใจ แต่พอไม่มีพิธีกรรม มันทำด้วยความสะอาดบริสุทธิ์นะ เรามีเจตนามาตั้งแต่บ้านแล้ว

ฉะนั้นวันสงกรานต์เห็นใหม่ วันสงกรานต์วันแห่งครอบครัว ถ้าลูกหลานมาเยี่ยมครอบครัวมีความร่มเย็นเป็นสุข คนก็หน้าชื่นหน้าตาบาน เวลาลูกหลานมันจะกลับ มันก็เสร์้าหมองนะ ฉะนั้นถ้าลูกหลานมาเยี่ยมเราก็มีความร่มเย็นเป็นสุข เรามีความชื่นใจ เพราะเป็นลูกหลานของเรา เราเลี้ยงดูเขามาใช้ใหม่ ถ้าเขาจะกลับเราก็ต้องชื่นใจ เพราะอะไร เราชื่นใจเพราะเรามีจุดยืนของเราได้

เรามาวัดมาวากันทำไม เสียสละบ้านเรือนมาวัดเพื่ออะไร เรามาบ่าเพื่ออุทิศบะธรรม เรามาตั้งใจ เราทำสมาธิของเรา เราทำจิตใจของเราให้เข้มแข็ง ลูกหลานมาเยี่ยมเราก็ดีใจกับลูกหลานของเรา ลูกหลานเราจะกลับไปทำหน้าที่การงาน เราก็ชื่นใจกับเขาเพราะเราอยู่ของเราได้ ลูกหลานมาเยี่ยมเราเรามีความชื่นใจมาก ลูกหลานจะกลับ แหม..อาลัย

อวรณ์เศร้าสร้อยเพราะเหตุใด เพราะจิตใจเราไม่เข้มแข็ง เพราะจิตใจตัวเองมันทรน
ตัวเองไม่ได้

ถ้าเราทรงตัวเองได้นะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์
องค์เดียว อยู่ในป่าองค์เดียวนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ธรรมจักรมี
พระ ๕ องค์เท่านั้น แต่เทวดา อินทร์ พรหม เขาส่งข่าวกันไป ธรรมจักรได้เคลื่อนแล้ว
จักรได้เคลื่อนแล้ว

ในโลกนี้มีแต่กงจักร กงจักรนี้มันทำลายไปทุกอย่างเลย แต่ธรรมจักรเห็นใหม่
จักรนี้มันทำลายกิเลส มันไม่ทำลายใครเลย มันทำลายกิเลสในหัวใจของเรา ถ้ากิเลสมัน
ยิ่งโดนทำลายมากเท่าไร เรายังมีความสุขความสบายมากเท่านั้น

ความผูกพันเป็นเรื่องหนึ่ง ผูกพันนี้เป็นเรื่องของโลกมันต้องมีเป็นธรรมดาใช้
ใหม่ ดอกบัวเวลามันจะเกิดขึ้นมามันต้องมีเมล็ดพันธุ์ของมัน มันต้องมีน้ำของมัน มัน
ต้องมีโคลนของมัน มันถึงเจริญงอกงามขึ้นมาได้

เรามีสาขบุญสาขกรรมต่อกันมา ในเมื่อเรามีสาขบุญสาขกรรม เรามีเมล็ดพันธุ์ที่
เกี่ยวเนื่องกันมา เราถึงเกิดมามีสาขบุญสาขกรรมกันอยู่นี้ไง สาขบุญสาขกรรมนะ เวลา
เกิดมาเห็นใหม่ ลูกเต้าทุกคนก็รักทั้งนั้นนะ ถ้าลูกเต้าเราเลี้ยงเขามาดี ลูกเต้าประสบ
ความสำเร็จ พ่อแม่ก็มีความชื่นใจมากเพราะเหตุใด เพราะว่าลูกเต้าเราประสบความสำเร็จ
ไง

แล้วความสำเร็จในหัวใจของเราละ ถ้าเราประสบความสำเร็จ เราทำสมาธิของเรา
ได้ เราเห็นใจของเรามีความสงบขึ้นมาเราจะชื่นใจมาก เราชื่นใจจากภายนอก ภายนอก
ชื่นใจเพราะว่าลูกหลานของเราประสบความสำเร็จเห็นใหม่

แต่ถ้าหัวใจเราประสบความสำเร็จละ หัวใจเรามีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมา ถ้าหัวใจมันมี
จุดยืนขึ้นมาเห็นใหม่ เพราะหัวใจมีจุดยืนขึ้นมา เวลาเราเสียสละมา เราทิ้งบ้านทิ้งเรือน
มานะ เราเดินทางไกลกันมา เรามาแสวงบุญ เรามาทำบุญของเรา

บุญ! บุญกุศลเราเสียสละทานขึ้นมามันก็เป็นอามิส มันเป็นบุญกุศลของเรา ทีนี้
เราต้องการเห็นใหม่ ทำบุญร้อยพันหนก็ไม่ได้เท่ากับถือศีลสงบหนหนึ่ง ศีลสงบคือ

ความสะอาดบริสุทธิ์หนึ่ง ถือศีลบริสุทธิ์ร้อยพันหนกก็ไม่เท่ากับจิตใจเราสงบหน
หนึ่ง จิตใจสงบร้อยพันหนกก็ไม่เท่ากับเกิดโลกุตรธรรมขึ้นมาหนึ่งเห็นใหม่
ปัญญาเกิดโลกุตรธรรมขึ้นมา

แต่เวลาปัญญามันเกิด ปัญญาเนี่ยมันใช้เรานะ ปัญญาเวลาเกิดขึ้นมา โครงการนั้นก็
ดี โครงการนี้ก็ดีนะ มันลากเราไปนะ ปัญญาของโลกมันลากเราไปเห็นใหม่ เลือดซิบๆ
เลย แต่ถ้าเป็นปัญญาของธรรมนะ มันวาง..มันวาง..มันวางเห็นใหม่ มันเป็นปัญญาคนละ
ปัญญา

ปัญญานั้นมันเป็นปัญญาขึ้นมาเพราะเหตุไฉน มันเป็นปัญญาเพราะเราทำความ
สงบของใจขึ้นมาได้ไง ที่เรามาวัดมาวากันอยู่นี้ไง เรามาวัดมาวากันมาทำความสงบของ
ใจใจ ให้ใจมันสงบมาก่อน ถ้าใจไม่สงบนะมันจะเข้าข้างตัวเอง มันคิดถูกหมด กิเลสคิด
ถูกหมดเลย เวลาธรรมมันคิดผิดหมดเลย

เวลาจิตใจเราหายบะ เวลากิเลสมันคิดไป อย่างนั้นก็ดี อย่างนี้ก็ดี กิเลสมันคิดดี
ไปหมดเลย แต่เวลาธรรมมันคิดเห็นใหม่ คุณิเวลาเขาเสียสละกัน เขาไปวัดไปวากัน เขา
บอกว่า “พวกนี้พวกเวลาว่างมากเกินไป พวกนี้ไม่รู้จักทำมาหากิน”

คนทำมาหากินเป็นคนดีใช่ไหม? คนทำหน้าที่การงานทางโลกเป็นคนดีใช่ไหม?
นั่นมันเป็นสมบัติของโลก! มันหาอยู่เลี้ยงปากเลี้ยงท้อง สมบัติมหาศาลเอามากองไว้เต็ม
บ้านเลย มันก็นอนทุกข์อยู่บนกองสมบัตินั้นนะ

แต่เวลาครูบาอาจารย์ของเราอยู่ในป่าในเขา อยู่โคนต้นไม้ทำไมมีความสุขล่ะ
ความสุขมันมาจากไหน..ความสุขมันมาจากหัวใจใจ ถ้าหัวใจมันรู้จักมันอึดเต็มของมัน
มันพอของมันเห็นใหม่

เราบอกทำหน้าที่การงานเป็นคนดี ใช่! เป็นคนดี แต่ดีแบบฆราวาสธรรม ดีแบบ
โลกๆ ใจ ดีแบบที่เราปรารถนา กัน ไว้ให้โลกเป็นคนดี สังคมเป็นคนดี เราก็ปรารถนาเป็น
คนดีใช่ไหม คนดีมันก็ตายเปล่าไป ตายเพราะความดีมันก็ไปเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์
เป็นพรหม มันตายในวิภวัญ เป็นผลของวิภวัญนะ

การเกิดการตายนี้เป็นผลของวิภวະ ความดีเป็นช่องทางที่ทำให้เราก้าวเดินไป แต่ความดีอย่างนี้มันยังมีอยู่ใช่ไหม เวลาเรามาวัดมาวากันคนก็บอกว่า “พวกนี้มีเวลาว่างเกินไป ไม่รู้จักทำมาหากิน มันมาอยู่วัดอยู่วา จี้เกียจ ไม่ทำมาหากิน ไม่สู้โลก” ..คนสู้โลก เลือดซิบๆ

แต่เวลาคนมาปฏิบัติธรรมเห็นใหม่ เพราะมันมาปฏิบัติธรรม เรามาควบคุมใจของเรา ถ้ามันควบคุมใจไม่ได้มันตกนรกทั้งเป็นนะ มันตกนรกทั้งเป็น! ใครภาวนาจะรู้จักว่าการตกนรกทั้งเป็น เป็นอย่างไร

เวลานั่งลงไปแล้วควบคุมใจตัวเองไม่ได้นะ “คนโน้นก็มีความสุข คนโน้นก็มี ความสบาย ดูโลกเขามีแต่ความเจริญรุ่งเรือง เราเป็นคนทุกข์คนยาก เราอยู่กับ โคนตันไม้ เราอยู่กับ ลิ่น กับเส้น กับไร มันกัด มันตอม” อู๊ย มันทุกข์ไปหมดเลย

ไอนั้นก็บอก “โอย ไปอยู่วัดมันสบาย”

ถ้าสร้างให้สบายมันก็สบาย ถ้าเขามีเลศนัยของเขา แต่เราต้องมีความสะอาด บริสุทธิ์ เพราะเราถือ ศีล สมาธิ ปัญญาใช่ไหม ศีลของเราต้องสะอาดบริสุทธิ์ ถ้าศีลของเราไม่สะอาดบริสุทธิ์สมาธิมันจะเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ศีลของเราไม่สะอาดบริสุทธิ์เราก็ เข้าข้างตัวเองใช่ไหม สมาธิก็สมาธิหลอกๆ ปัญญาที่ปัญญาหลอกๆ สร้างขึ้นมา โอ้อโฮ ว่าง..มีความสุข มีความสงบ แต่หัวใจมันว่าแห้ว หัวใจมีความทุกข์นะ

แต่ถ้าหัวใจมันสงบนะ ใครจะติฉินนินทาอย่างไรมันก็เรื่องของเขา เพราะจิตใจของคนมันหยาบมันก็เห็นได้สภาพแค่นั้น จิตใจของคนละเอียดขึ้นมามันจะเกิด ความละเอียดลึกซึ้งขึ้นมา ลึกซึ้งๆ ที่ไหนล่ะ ลึกซึ้งคืออากาศที่จับต้องไม่ได้ใช่ไหม..มันจับต้องได้เพราะมันมีสติ ถ้ามีสติเห็นใหม่ ความคิดที่มันจะโลดแล่นขนาดไหน ความคิดที่มันจะโถมใส่เราขนาดไหน ถ้ามีสติขยับยั้งไว้มันยับยั้งได้หมดนะ มันมีสติจับต้องได้ มันไม่มีอะไรว่างเปล่าที่จะจับต้องไม่ได้

แล้วก็พูดกันว่า “มันว่างๆ ว่าง ๆ”

...มึงก็ว่าง..กูก็ว่าง.. ว่างลงนรก

แต่ถ้ามันยังมีสติอยู่นั้น ว่างเป็นอย่างไร..ว้างก็มีสติปัญญา ว้างก็ควบคุมตัวเองได้
ว้างก็มีความรู้ผิดรู้ถูกใช้ใหม่

ถ้าว่างๆ แล้วไม่รู้ผิดรู้ถูกเลยมันว่างทำไม ว่างอะไรผิดอะไรถูกก็ไม่รู้ แล้วก็ว่าง
ว่างไปทำไม แต่ถ้าว่างรู้ถูกหรือผิดละ

เห็นใหม่ สัมมาสมาธิ มิจฉาสมาธิ ความว่างที่ผิดก็มี! ความว่างที่ถูกก็มี! ความว่าง
ที่ผิดมันหมักหมมเห็นใหม่ มนต์ดำ มันมีความว่าง ว่างไปอย่างไร นี่ไงเพราะมันขาดศีล
ไง เพราะมันขาดศีลมันถึงมูสา มันถึงโกหกมดเท็จ มันถึงมีเล่ห์กลในหัวใจ แต่ถ้ามันมีศีล
ขึ้นมา มันจะมีเล่ห์กลในหัวใจได้ไหม

ถ้าเล่ห์กลในหัวใจ..เอ็งโกหกตัวเอง เอ็งโกหกแล้วนะๆ ถ้าเอ็งโกหกแล้วเอ็งจะทำ
อะไร เอ็งจะไปดีหรือไปชั่ว

เห็นใหม่ ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้ามันมีศีลขึ้นมา หนึ่งไม่โกหกตนเอง ตัวเองรู้หมด
นะ ทำดีทำชั่วนี้รู้ ความลับไม่มีในโลก ผู้กระทำรู้ก่อน จิตมันคิดมันรู้ก่อน แต่! แต่มัน
เข้าข้างตัวเอง มันหลอกตัวเอง นั่นคืออะไร..คือกิเลส กิเลสคืออวิชชา มันไม่รู้จักตัวมัน
เอง แต่ถ้าเป็นวิชาละ วิชาจรณสัมปันโนเห็นใหม่ ความเป็นวิชาธรรมมันจะแยกแยะ
ของมันนะ

ถูก..ผิด ถูกจริงหรือ ว่างจริงหรือ มีสติจริงหรือ ถ้ามีสติจริงทำไมควบคุมใจเราเอง
ไม่ได้ ถ้ามันควบคุมใจมันได้นะ ควบคุมได้ที่ไหน ควบคุมได้ก็คือกิริยาในหัวใจไง มัน
เป็นกิริยาภายนอก เวลาออกมาเห็นใหม่ ธรรมออกมาอย่างกับไฟป่าเลย

ไฟป่ามันจะเผากิเลส! มันจะเผาทิฐิมานะของคน ทิฐิมานะที่อยู่ในหัวใจของคนที่ไม่
มีใครรู้ ไม่มีใครรู้ แต่เรารู้ เพราะเราเห็นใหม่ ถ้าเรามีสติปัญญาขึ้นมา ถ้ามันจะเอาว่าง
ว่าง ถ้าสติมันว่างนะมันมีกำลังของมัน จิตมีกำลังของมันมันจะสดชื่นของมัน จิตมีกำลัง
ออกมาทำอะไรก็ได้ เรามีเงินทองขนาดไหนเราจะซื้อกิจการสิ่งใดก็ได้ ถ้าเรามีเงิน เราได้
เงินมาด้วยความถูกต้องเราจะซื้ออะไรก็ได้ ถ้าจิตมันเป็นสมาธิขึ้นมา มันมีกำลังของมัน
มันทำอะไรก็ได้

ไอนี้ว่างๆ ว่างๆ แล้วทำอะไรไม่ได้เลย “ว่างๆ ว่างๆ” ว่างๆ นะหมายจื้อเรือน มันคัน มันนะ แต่ถ้ามันเป็นสัมมาสมาธิมันต้องทำได้สิ แล้วบอกว่า “ว่างๆ ว่างๆ”

ชาวพุทธมันจะไม่เป็นชาวพุทธแล้วละ ชาวพุทธมันจะเร่ร่อน เพราะชาวพุทธ ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้ามันมีสมาธิ มันมีปัญหาขึ้นมา เราจะต้องมีสติ เราต้องไม่เป็นเหยื่อสิ นี่ เราเป็นเหยื่อกันไปหมดเลย ใครพูดอะไรก็เชื่อ ใครพูดอะไรก็เชื่อ เขาพูดอะไรมาเห็น ไหม โลกธรรม ๘ สรรเสริญ นินทา ถ้ามันพูดมันต้องมีตรงข้ามสิ ทำไมเราไม่คิดโต้แย้ง บ้างละ เราคิดสิ พอคิดขึ้นมาแล้วก็คิดไม่ได้นะเดี๋ยวมันจะเป็นบาป

“มารเอ๋ย เมื่อใดภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ไม่สามารถกล่าวแก้คำจาบจ้วงของ ลัทธิต่างๆ ได้เราจะไม่ยอมนิพพาน”

พอพระพุทธเจ้าวางรากฐานจนมันคงขึ้นมาละ “มารเอ๋ย บัดนี้! ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ของเราเข้มแข็ง สามารถกล่าวแก้คำจาบจ้วงของลัทธิต่างๆ ได้” ..ลัทธิ ต่างๆ เขาเข้ามาจาบจ้วงศาสนา เราแก้ไขได้ เราโต้แย้งได้

โต้แย้งก็ไม่ได้ เดี่ยวจะเป็นบาปๆ..เดี๋ยวจะเป็นบาป..

..ด้วยเหตุด้วยผลอะไรจะเป็นบาป ด้วยเหตุด้วยผล ด้วยความสะอาดบริสุทธิ์ของ ศาสนา อะไรมันจะเป็นบาป มันมีแต่ความเจริญงอกงามทั้งนั้นนะ ถ้าเราไม่ได้โต้แย้ง เรา ไม่คิดตรงข้ามเลย นั่นแหละบาป เพราะอะไร เพราะเขาเกี่ยวจุมกไปไง จุมกขาดหมด

ถ้าเราโต้แย้งเห็นไหม กาลามสูตรจะไม่ให้เชื่อ ไม่ให้เชื่อแม้แต่อาจารย์ตัวเองพูด ไม่ให้เชื่อแม้แต่ว่ามันอนุমানแล้วมันจะเข้ากันได้ อนุমানเข้ากันได้มันก็เป็นเรื่องของเขา ไม่ใช่เรื่องของเรา เราต้องพิสูจน์ของเรา ถ้าเราพิสูจน์ขึ้นมา พระพุทธเจ้าให้เชื่อนะ สันติภูริโก ให้เชื่อประสบการณ์ของตัวเอง

แล้วนี่ประสบการณ์ของตัวเองนะ “ว่างๆ ว่างๆ”...ว่างๆ อะไรก็ไม่รู้

ถ้าจิตเป็นสมาธินะ เวลามันเป็นสมาธิขึ้นมามันมีกำลัง มันสดชื่นของมันนะ พอ มันสดชื่นของมัน ถ้ามันเสื่อม เวลามันเหลวไหลไป เราก็รู้ว่ามันเสื่อม เวลามันขึ้นมา ถ้า สดมันไม่สะอาดบริสุทธิ์ เวลาขึ้นมามันก็ไม่เต็มร้อย มันขาดตกบกพร่อง

ถ้าขาดคบกพร่องมันต้องกลับมาทบทวนแล้ว ทบทวนว่าวันนี้เราทำอะไรบ้าง วันนี้เราทำสิ่งใดผิดพลาดบ้าง แล้วในหัวใจมันมีมโนกรรม อกุศลที่มันคิดผิดพลาด ความคิดอย่างนี้ทำไมไม่แก้ไข ความคิดอย่างนี้ทำไมไม่ปล่อยวางไว้ก่อน ความคิดอย่างนี้ ต้องพิสูจน์ก่อนใช่ไหม ความคิดอย่างนี้ให้จิตมันสงบขึ้นมาก่อนใช่ไหม พอจิตมันสงบ เข้ามาแล้ว ค่อยเอามาตรวจสอบกันว่าความคิดอย่างนี้ถูกหรือผิดใช่ไหม

มโนกรรมมันเป็นจรตนิสัย มันเป็นสิ่งที่ยังมาจากจิต แล้วถ้าฝังรากมาจากจิต มันก็เป็นกรรมของแต่ละบุคคลนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เรื่องของสังคมก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง เรื่องของกรรม เรื่องของจรตนิสัย มันมีของมันอยู่แล้วใช่ไหม พอโดนกระแสสังคมมัน ปลิวไปเลย มันปลิวไปเลย เพราะมันไม่มีสติปัญญาของมัน ถ้ามีสติปัญญามันจะยับยั้ง ของมัน เราพิสูจน์ได้

“มารเอ๋ย เมื่อใดภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาของเราเข้มแข็ง”

นี่เข้มแข็งไหม ถ้าเข้มแข็งขึ้นไปมันโต้แย้งได้ มันโต้แย้งเพื่อความสะอาดบริสุทธิ์นะ เราโต้แย้งขึ้นมา เราทดสอบของเรา เราจะไม่ได้โต้แย้งด้วยวาจาก็ได้ เราโต้แย้งในจิตใจของเราก็ได้ แต่นี่โต้แย้งเพื่ออะไร เพื่อโต้แย้งว่าเราไม่มีกรรมร่วมไปกับเขา เราจะไม่เป็นเหยื่อไปกับเขา เห็นไหม ถ้าจิตใจมันเข้มแข็งขึ้นมาอย่างนี้

เรามาวัดมาวาปฏิบัติกันก็เพื่อสิ่งนี้ละ เวลาทำบุญก็ส่วนบุญกุศล เวลาทำบุญกุศล เวลาสิ่งที่เป็นบุญกุศล บุญมันให้ผลใช่ไหม ถูกหลานก็คิดถึง ญาติพี่น้องก็คิดถึง ใครๆ ก็มีแต่ความคิดถึง เขาก็มาเยี่ยม เขามาวันสงกรานต์ โอ้โฮ ร่มเย็นเป็นสุขมากเลย เวลาเขาจะกลับหงอยหมดเลย เพราะจิตใจมันไม่เข้มแข็งใช่ไหม ถ้าจิตใจเราเข้มแข็งเราต้องสร้างสติของเรา สร้างสมาธิของเรา สร้างปัญญาของเรา สิ่งนี้มันเป็นความจริง

ชีวิตนี้ทุกคนเขาก็จะต้องขับเคลื่อนของเขาไป จิตของคนเกิดมาแล้วก็ต้องตาย คำว่าตายของเขา ชีวิตชาติหนึ่งของเขาเขาจะประสบความสำเร็จของเขาอย่างไร เขาทำผลประโยชน์ของเขาเพื่อจิตใจของเขา เราก็เป็นพ่อ เป็นแม่ เป็นปู่ เป็นย่า เป็นตา เป็นยาย เราก็คอยสั่งสอนคอยบอกเขา เพราะว่าอะไร เพราะเราผิดพลาดสิ่งนี้มาก่อน

เด็กๆ มันจะเบื่อคำนี้มากนะ “เราอาบน้ำร้อนมาก่อน” เด็กมันจะเบื่อมาก แต่ความจริงมันเป็นอย่างนี้จริงๆ เราเป็นปู่ เป็นย่า เป็นตา เป็นยาย เราอาบน้ำร้อนมาก่อน เรามีประสบการณ์มาก่อน เราผ่านชีวิตอย่างนี้มาก่อน บอกมันมันก็ไม่เชื่อหรอก นี่มันโดยวัย ถ้าโดยวัยเราก็ดูแลของเรา

ฉะนั้นถ้าเขามาเยี่ยมมาดูแล เราก็มีความชื่นใจของเรา เขาจะกลับของเขาไป เขากลับไปทำงานเราก็พอใจของเรา ชีวิตของเราเราก็ต้องดูแลชีวิตของเราเพื่อประโยชน์กับเรา ถ้าเราฝึกของเรา จิตใจของเรามันก็เข้มแข็งขึ้นมา

ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด ชีวิตนี้มีการสิ้นไปโดยที่สุด ฉะนั้นเราจะมีอะไรคิดไม่ติดมือเราไปเพื่อประโยชน์กับเรา นี่ธรรมะเตือนนะ! เตือนชีวิตเรา ถ้าทุกคนมีสติแล้วมีสมาธิคิดถึงชีวิตเรา แล้วมันจะไม่เห็นสิ่งอื่นจะมีประโยชน์กับชีวิตเรา แต่เห็นสิ่งอื่นว่ามีประโยชน์กว่า มองข้ามชีวิตของเรา มองข้ามความรู้สึกรักของเรา มองข้ามจิตของเรา มองข้ามคุณสมบัติที่มันจะถึงที่สุดแห่งทุกข์ได้ เอวัง